

Соколовська Т. С.,  
викладач кафедри публічно-правових дисциплін, здобувач  
Університету сучасних знань

## НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ В УКРАЇНІ

### REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF THE INVENTORY OF GREENHOUSE GAS IN UKRAINE

Стаття присвячена дослідженню нормативно-правового забезпечення інвентаризації парникових газів в Україні. Розкриваються певні інституційні механізми порядку складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємствах – нормативно-правові акти з регулювання та управління не лише викидами, але й абсорбцією поглиначами парникових газів. Досліджується комплекс заходів щодо адміністрування антропогенних викидів парникових газів в атмосферу в контексті другого періоду зобов'язань України – Паризької угоди.

**Ключові слова:** інвентаризація, парникові гази, адміністрування, нормативно-правове забезпечення.

Статья посвящена исследованию нормативно-правового обеспечения инвентаризации парниковых газов в Украине. Раскрываются определённые институциональные механизмы порядка составления отчета проведения инвентаризации выбросов загрязняющих веществ на предприятиях – нормативно-правовые акты по регулированию и управлению не только выбросами, но и абсорбцией поглотителями парниковых газов. Исследуется комплекс мероприятий по администрированию антропогенных выбросов парниковых газов в атмосферу в контексте второго периода обязательств Украины – Парижского соглашения.

**Ключевые слова:** инвентаризация, парниковые газы, администрирование, нормативно-правовое обеспечение.

The article is devoted to the study of the regulatory support of the inventory of greenhouse gas in Ukraine. Certain institutional mechanisms are disclosed for the procedure for compiling a report on the inventory of pollutant emissions at enterprises – regulations for regulating and managing not only emissions, but also absorption by sinks of greenhouse gas. A set of measures for administering anthropogenic emissions of greenhouse gas into the atmosphere is investigated in the context of the second period of Ukraine's commitments – the Paris Agreement.

**Key words:** inventory, greenhouse gas, administration, regulatory and legal support.

**Постановка проблеми.** Сучасний етап розвитку адміністративно-правового регулювання інвентаризації антропогенних викидів та абсорбції парникових газів в Україні вимагає нових підходів до забезпечення механізму оцінки в загальному вигляді. Реалії сьогодення демонструють, що раніше закладені орієнтири положень Кіотського протоколу вже не працюють належним чином, а нові ще недостатньо сформувалися, незважаючи на зобов'язання щодо другого періоду – Паризької угоди.

У зв'язку із цим гостро стоїть питання створення й розвитку внутрішньої системи торгівлі дозволів на викиди парникових газів і створення законодавства, яке би було спрямоване на захист навколишнього середовища. Тому особливого значення набувають не лише доктринальні підходи до розуміння інвентаризації викидів – парникових газів, але й законодавче підґрунтя забезпечення механізму реагування на зміну клімату.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Досліджуючи зазначену проблематику, доцільно зауважити, що адміністративно-правовому забезпеченню механізму інвентаризації антропогенних викидів тією чи іншою мірою були приділено належну увагу такими дослідниками, як М. Дей, Т. Єрмолаєва, А. Ісполінова, Д. Кожушко, С. Кожушко, Т. Коротун, С.М.А. Мохаммад, Р. Петров, С. Романко, Ю. Шемшученко та інші.

**Метою статті** є аналіз законодавчого підґрунтя забезпечення інвентаризації антропогенних викидів.

**Виклад основного матеріалу.** Проблема регулювання наслідків зміни клімату виходить за рамки наукової галузі та є комплексною міждисциплінарною проблемою, як зазначає С. Кожушко та Д. Кожушко, що охоплює соціальні, правові, економічні та екологічні аспекти стійкого розвитку держави [1, с. 452].

У сфері зміни клімату увага державних органів, уповноважених приймати та впроваджувати законодавство, що регулює інвентаризацію антропогенних викидів, повинна бути спрямована на реальне скорочення парникових газів.

Розкриваючи правовий механізм забезпечення у сфері інвентаризації викидів парникових газів, доцільно зазначити, що одним з основних правових механізмів державного впливу є встановлення нормативів граничнодопустимих викидів (далі – ГДВ), які закріплюються в дозволі на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря й дотримання яких є обов'язковим. Важливим елементом державної системи управління екологічною безпекою є чіткий і врегульований механізм встановлення нормативів ГДВ для суб'єктів господарювання-забруднювачів. Тому актуальним завданням є аналіз сучасної системи нормування викидів забруднюючих речовин із метою виявлення недосконалих елементів і розроблення рекомендацій щодо поліпшення системи нормування викидів.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку проведення

та оплати робіт, пов'язаних із видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, які отримали такі дозволи» № 302 від 13 березня 2002 р. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2002-п>) відповідний дозвіл видається територіальними органами Міністерства екології та природних ресурсів України як координатора та відповідального органу за провадження Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

Основними матеріалами для отримання дозволу є документи, що поіменовані в наказі Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців» № 108 від 9 березня 2006 р. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0341-06>). Зазначені документи, у свою чергу, готуються на підставі проведеної інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві.

Інвентаризація стаціонарних джерел викидів виконується відповідно до наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Інструкції про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві» № 7 від 10 лютого 1995 р. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0061-95>). Інвентаризація передбачає характеристику технологічного процесу з утворення і відведення забруднюючих речовин, визначення параметрів стаціонарних джерел викидів, а також характеристику неорганізованих джерел. Інвентаризація викидів забруднюючих речовин може проводитись як в повному обсязі, так і вибірково з визначення параметрів окремих джерел утворення або викидів, визначення якісних і кількісних характеристик окремих забруднюючих речовин, що відводяться в атмосферне повітря в разі експлуатації технологічного обладнання.

Матеріали інвентаризації викидів, зокрема парникових газів, застосовуються (крім підготовки обґрунтовуючих документів) для подання державної статистичної звітності, а також для обрахунку екологічного податку підприємства згідно зі ст. 249 Податкового кодексу України.

Інвентаризація викидів має містити дані щодо всіх без винятків джерел викидів парникових газів в атмосферу й не тільки незалежно від обсягу забруднення. Джерела з надто малим рівнем викидів, які здійснюють незначний вплив на навколишнє середовище, мають бути взяті на облік та опрацьовані нарівні з іншими. Це збільшує обсяг і вартість робіт, але їхнє сумарне визначення (показників малих рівнів викидів парникових газів) може вплинути надалі на об'єктивне оцінювання наявності використаних квот із викидів зазначених речовин в атмосферу.

Справді, будь-яка інвентаризація джерел викидів – це комплекс заходів, спрямований на охорону атмосферного повітря. У рамках інвентаризації складається список виробничих об'єктів, які є джерелами забруднення навколишнього середовища. Обсяг і ступінь небезпеки забруднюючих речовин залежить від технологічних процесів, що відбуваються на певному підприємстві. Періодичність контролю викидів в атмосферу відбувається, як правило, не рідше 1 разу на рік. У разі зміни технології чи проведення модернізації проводиться уточнення даних (коригування), отриманих під час інвентаризації, яку було виконано раніше.

Згідно з інструкцією про проведення інвентаризації викидів обов'язковою вимогою є виконання інструментальних вимірювань концентрацій забруднюючих речовин на всіх без винятку організованих джерелах забруднення. Винятком є тільки технічна неможливість виконання вимірювання (відсутність місця відбору проб згідно зі стандартами вимірювань, неможливість дотримання необхідних умов вимірювань тощо). У разі встановлення нормативу на викиди результати інструментальних вимірів мають прерогативу перед розрахунковими методами. У низці випадків виконання вимірювання є недоцільним, результати лабораторного аналізу не завжди дають змогу отримати адекватні дані для нормування. Це – несталі технологічні процеси, де концентрація забруднюючої речовини у викиді коливається в часі за складним фізичним законом. У такому випадку визначення інтервалу часу, у якому настає максимум концентрації у викиді (тобто періоду відбору проби), практично неможливе.

Отже, у зазначених випадках неможливо підтримувати стабільне горіння та проводити його регулювання. Використання розрахункових методів у цих випадках дає більш обґрунтовані дані для встановлення нормативів на викид.

Треба погодитися з підходами дослідників щодо потреби нормативного закріплення переліку обладнання, яке не потребує інструментальних вимірювань під час здійснення інвентаризації та величини викидів від якого визначаються розрахунковими методами.

До інституційних механізмів протидії зміні клімату на національному рівні можна зарахувати The Climate Change Trust Act 2010 Bangladesh<sup>28</sup>, розпорядження Кабінету Міністрів України щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 р. від 6 грудня 2017 р. № 878-р<sup>29</sup>. Серед таких заходів передбачено схвалення національно визначеного внеску України до Паризької угоди у 2020 р., затвердження Державної науково-технічної програми у сфері зміни клімату у 2019 р. Також заплановане вдосконалення механізму інтеграції заходів із запобігання зміні клімату й адаптації до неї в регіональні стратегії розвитку і плани заходів із їх реалізації; пріоритетних заходів з адаптації до зміни клімату для секторів економіки, об'єктів життєдіяльності населення, сфери охорони здоров'я [3, с. 125].

Нормативно-правові акти з регулювання та управління не лише викидами, але й абсорбцією поглиначами парникових газів повинні бути спрямовані на виконання другого періоду зобов'язань України за РКООНЗК та Кіотським протоколом до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату – Paris Agreement.

**Висновки.** Отже, Україна забезпечить виконання узятих на себе зобов'язань щодо суворого дотримання вимог моніторингу, звітності та верифікації (перегляду) національних інвентаризаційних викидів парникових газів, а також проектних і ринкових механізмів РКООНЗК та Паризької угоди.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Кожушко С.І., Кожушко Д.Б. Правове регулювання інвентаризації парникових газів в Україні. *Форум права*. 2013. № 1. С. 452–458. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13kcigvu.pdf>.
2. Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел: наказ Міністерства навколишнього середовища України від 27 червня 2006 р. № 309. *Офіційний вісник України*. 2006. № 31. Ст. 2259.
3. Романко С.М. Законодавство України у сфері скорочення викидів парникових газів після ратифікації Паризької угоди. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 4(1). С. 122–127.